

Teza: warunki odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Przewinienie dyscyplinarne można popełnić jedynie w sposób zawiniony, a postępowanie takie ocenia się, zgodnie z art. 1 § 3 k.k., według stanu z chwili popełnienia czynu. Każde przewinienie dyscyplinarne może być co do zasady popełnione zarówno umyślnie jak i nieumyślnie.

WO-171/19

POSTANOWIENIE

z dnia 6 grudnia 2019 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

w składzie:

Przewodniczący: SWSD Dariusz Drozdowski - sprawozdawca

Sędziowie: SWSD Teresa Famulska, SWSD Małgorzata Sajdak

Protokolant: Magdalena Senderska

przy udziale Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego radcy prawnego Jarosława Sobutki

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 6 grudnia 2019 r. zażalenia W. S. z dnia 13 czerwca 2019 r. na postanowienie Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z 22 maja 2019 r. sygn. akt GRD 4/2019 o odmowie wszczęcia dochodzenia na skutek skargi W. S. z 22 stycznia 2019 r.

postanawia:

utrzymuje w mocy zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z 22 maja 2019 r., sygn. akt GRD 4/2019, Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie odmówiła wszczęcia dochodzenia w sprawie zainicjowanej skargą W. S. z 22 stycznia 2019 r. na tych członków Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, którzy uczestniczyli w wydaniu uchwały Nr 857/X/2018 Okręgowej Rady Radców Prawnych w Szczecinie w warunkach obligatoryjnego ustawowego wyłączenia, czyli o przewinienie dyscyplinarne określone w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Jako podstawę prawną postanowienia Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego wskazała art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 305 § 1 k.p.k. w zw. z art. 325a § 2 k.p.k. w zw. z art. 325e § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. W ocenie Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego czyny przypisywane radcom prawnym - członkom Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie nie zawierają znamion przewinienia dyscyplinarnego. Postanowienie zostało doręczone W. S. 6 czerwca 2019 r.

Postanowienie zaskarżył W. S.. W zażaleniu z 13 czerwca 2019 r. W. S. podniósł w pierwszej kolejności, że jego zawiadomienie dotyczyło możliwości popełnienia deliktu dyscyplinarnego przez członków rady, którzy uczestniczyli w wydaniu uchwały w warunkach wyłączenia. Tym samym – podkreślił – jego zawiadomieniem objęci byli konkretni radcy prawni, a nie okręgowa rada radców prawnych. Z tego skarżący wywiódł, że niedopuszczalne było przywoływanie pełnomocnictwa radcy prawnego J. do reprezentowania rady oraz dopuszczenie tego pełnomocnika do działania, ponieważ konieczne było pełnomocnictwo poszczególnych radców prawnych – członków rady. Skarżący podniósł dalej, że bezpodstawne było również wzięcie pod uwagę rozstrzygnięcia Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z 15 marca 2018 r., nr 218/X/2018, ponieważ przesłanka wyłączenia ziściła się 18 października 2018 r., czyli znacząco później. Skarżący zarzucił też, że odnośnie zwalniania aplikantów radcowskich z opłat, z uwagi na lukę

prawną w przepisach korporacyjnych, w sposób niedopuszczalny zastosowano procedury nienazwane tworzone ad hoc i dopasowane dla własnych potrzeb, a nie zastosowano procedur najbardziej odpowiadających potrzebie, a więc procedury administracyjnej. W. S. wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia, wszczęcie postępowania i ukaranie sprawców deliktu. W. S. wniósł jednocześnie o nierozpoznawanie sprawy do czasu uprawomocnienia się orzeczenia WSA w sprawie VI SA/Wa 758/19, w której przedmiotem rozpoznania jest zgodność z prawem uchwały 468/X/2019 Prezydium KRRP, gdyż orzeczenie to może okazać się przydatnym w sprawie, w której złożył zażalenie.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie rozpatrując zażalenie miał na uwadze, co następuje:

Z materiałów zebranych do tej pory przez Zastępcę Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego wynika, że pismem z 22 stycznia 2019 r. W. S. zawiadomił Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych o możliwości popełnienia deliktu dyscyplinarnego tych członków Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, którzy uczestniczyli w wydaniu uchwały Nr 857/X/2018 Okręgowej Rady Radców Prawnych w Szczecinie w warunkach obligatoryjnego ustawowego wyłączenia. Istota zarzutów W. S. sprowadza się do tego, że: Pismem z 4 sierpnia 2017 r. W. S. zwrócił się do Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie o zwolnienie go jako aplikanta radcowskiego w całości z opłaty rocznej za szkolenie. Ponieważ Rada Okręgowa nie podjęła uchwały w przedmiocie wskazanego podania, W. S. 6 listopada 2017 r. wniósł do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie skargę na bezczynność Rady Okręgowej. Skarga okazała się zasadna. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie wyrokiem z 1 lutego 2018 r., sygn. akt II SAB/Sz 161/17, zobowiązał Radę Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie do rozpoznania wniosku W. S., nadto stwierdził, że bezczynność organu nie miała miejsca z rażącym naruszeniem prawa i oddalił wnioski skarżącego o wymierzenie Radzie Okręgowej grzywny oraz przyznanie mu sumy pieniężnej. Z kolei Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z 9 października 2018 r., sygn. akt II GSK 1265/18, oddalił skargę kasacyjną Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie na przywołany wcześniej wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie. Pomiedzy wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 1 lutego 2018 r. a wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 października 2018 r., bo 15 czerwca 2018 r., W. S. skierował do Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie skargę w sprawie naruszenia przez członków Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie zasad wynikających z przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, w szczególności w części dotyczącej aplikacji radcowskiej i egzaminu radcowskiego (rozdział 4). Skarga dotyczyła postępowania członków Rady Okręgowej w postępowaniu związanym z rozpoznawaniem wniosku W. S. z 4 sierpnia 2017 r. o całkowite lub częściowe zwolnienie z opłaty za aplikację. Postanowieniem z 18 października 2018 r., sygn. akt GRD 11/2018, Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych wszczęła w tej sprawie dochodzenie. Jednocześnie postępowanie w sprawie zawiesiła w oczekiwaniu na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie o sygn. akt II GSK 1265/18, nie wiedząc o tym, że 9 października 2018 r. zapadł wyrok. Skoro Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego dowiedziała się o tym wyroku, to postanowieniem z 31 stycznia 2019 r. podjęła zawieszona postępowanie, a następnie w tym samym dniu wydała postanowienie o umorzeniu dochodzenia.

Po wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 października 2018 r., sygn. akt II GSK 1265/18, wykonując zobowiązanie nałożone na nią wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 1 lutego 2018 r., sygn. akt II SAB/Sz 161/17, Rada Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie 6 listopada 2018 r. podjęła uchwałę Nr 857/X/2018, sprostowaną uchwałą Nr 870/X/2018 z 4 grudnia 2018 r., którą odmówiła zwolnienia W. S. z obowiązku zapłaty opłaty rocznej za szkolenie w roku szkoleniowym 2017.

Skarżący formułując zawiadomienie z 22 stycznia 2019 r. dopatrył się przewinienia dyscyplinarnego w postępowaniu tych radców prawnych - członków Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, wobec których wszczęte zostało dochodzenie postanowieniem Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego z 18 października 2018 r., sygn. akt GRD 11/2018, a którzy w warunkach wszczętego postępowania dyscyplinarnego podejmowali 6 listopada 2018 r. uchwałę Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie Nr 857/X/2018. Przewinienie w ocenie skarżącego

miało polegać na naruszeniu przez tych radców prawnych przepisu art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. w sytuacji niezrealizowania przypadku określonego w art. 24 § 4 k.p.a.

Na podstawie art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. pracownik organu administracyjnego podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie, z powodu której wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karną. Zgodnie z przepisem art. 24 §

1 pkt 6 k.p.a. wyłączony pracownik powinien podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki ze względu na interes społeczny lub ważny interes stron. Mając na uwadze te przepisy k.p.a. skarżący wywiódł, że ci radcy prawni będący członkami Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, którzy dopuścili się beczynności w rozpatrzeniu jego podania o zwolnienie z obowiązku zapłaty opłaty za szkolenie aplikacyjne, a wobec których w związku z tym 18 października 2018 r. zostało wszczęte dochodzenie dyscyplinarne, nie wyłączając się od sprawy i uczestnicząc w podjęciu uchwały Nr 857/X/2018 z 6 listopada 2018 r. naruszyli przepisy art. 24 § 1 pkt 6 i § 1 k.p.a. Przez to każdy z nich zdaniem skarżącego dopuścił się przewinienia dyscyplinarnego kwalifikowanego z art. 6 i art. 64 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych radca prawny podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych. Zgodnie z art. 67² pkt 1 i 2 ustawy o radcach prawnych postępowanie dyscyplinarne obejmuje dochodzenie i postępowanie przed sądem dyscyplinarnym, do których w myśl art. 74¹ pkt 1 ustawy odpowiednie zastosowanie mają przepisy Kodeksu postępowania karnego. Stosując odpowiednio przepisy k.p.k. do postępowania dyscyplinarnego wskazać należy, że Rzecznik Dyscyplinarny - po otrzymaniu zawiadomienia o czynie radcy prawnego mogącym powodować odpowiedzialność dyscyplinarną tego radcy prawnego - ma obowiązek wszczęcia dochodzenia, względnie, gdy tego wymagają okoliczności sprawy, przeprowadzić czynności sprawdzające, na które ma 30 dni i które powinny się zakończyć wydaniem postanowienia o wszczęciu dochodzenia lub wydaniem postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia. Takie postanowienie Rzecznika Dyscyplinarnego, co wynika z odpowiedniego zastosowania art. 330 § 1 k.p.k. podlega na skutek zażalenia pokrzywdzonego kontroli Sądu Dyscyplinarnego. Sąd Dyscyplinarny uchylając postanowienie umorzenia dochodzenia lub o odmowie wszczęcia dochodzenia wskazuje powody uchylecia, a w miarę potrzeby wskazuje także okoliczności, które należy wyjaśnić lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazania te są wiążące dla Rzecznika Dyscyplinarnego.

Na podstawie art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowiącego załącznik do uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego radca prawny, mając na uwadze treść roty ślubowania, określonej w ustawie o radcach prawnych, obowiązany jest wykonywać czynności zawodowe rzetelnie i uczciwie, zgodnie z prawem, zasadami etyki zawodowej oraz dobrymi obyczajami. W myśl art. 64 ust. 2 Kodeksu Etyki radca prawny, któremu powierzono funkcję w organach samorządu, obowiązany jest przyjęte obowiązki wypełniać rzetelnie i z najwyższą starannością. A zatem może wypełniać dyspozycje art. 6 i art. 64 ust. 2 Kodeksu Etyki takie postępowanie radcy prawnego, który jako członek organu samorządu radcowskiego naruszając przepis art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. uczestniczy w postępowaniu, do którego mają zastosowanie przepisy procedury administracyjnej i od udziału w którym powinien się wyłączyć. Bowiern naruszenie przez radcę prawnego przepisu art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a., do przestrzegania którego był zobowiązany z racji sprawowanej funkcji w organie samorządu radcowskiego, może być kwalifikowane jako wykonywanie czynności zawodowych niezgodnie z prawem i zasadami etyki zawodowej.

Jednak ujawnione i przedstawione wcześniej fakty także w ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego nie pozwalają na uznanie, że w tej sprawie zasadne byłoby wszczęcie dochodzenia żądanego przez skarżącego.

Przepis art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. . wskazuje jedną z przesłanek obligatoryjnego wyłączenia pracownika organu od udziału w postępowaniu w sprawie. Następuje to wówczas jeżeli z jego powodu wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karne. Niewątpliwie pracownik, w stosunku do którego wszczęto postępowanie związane z prowadzoną przez niego sprawą, niezależnie od tego czy nastąpiło to z inicjatywy powołanych do tego

organów ścigania czy też w uwzględnieniu wniosku strony tego postępowania nie powinien wydawać w tej sprawie rozstrzygnięcia, z którym wiązałyby się prawa lub obowiązki nałożone na obywatela. Unormowanie to ma na celu wyeliminowanie sytuacji, gdy zachowanie pracownika organu budzi takie wątpliwości strony postępowania, że zmuszona jest ona szukać ochrony w odpowiednich organach państwa, a nie ma innych podstaw do odsunięcia go od załatwienia sprawy. Ratio legis instytucji wyłączenia z art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. jest zatem ochrona prawidłowości i rzetelność postępowania oraz bezstronności orzekania, czyli jednych z najistotniejszych wartości procedury administracyjnej.

Sformułowanie zawarte w treści przepisu art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a. odnosi się również do postępowania dyscyplinarnego radców prawnych, które to postępowanie z samej swojej istoty prowadzone jest od samego początku w sprawie określonej osoby/określonych osób. A zatem wszczęcie przez rzecznika dyscyplinarnego dochodzenia w sprawie radcy prawnego oznacza, że powinien on się wyłączyć od sprawy, w związku z prowadzeniem której, to postępowanie dyscyplinarne zostało wszczęte.

Jednak w tej sprawie nie miało to miejsca. Abstrahując od istotnie występujących wątpliwości co do stosowania przez radę okręgowej izby radców prawnych przepisów procedury administracyjnej, czyli również art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a., przy podejmowaniu uchwał w sprawie zwolnienia aplikanta radcowskiego od opłaty za szkolenie, na co słusznie i zasadnie zwróciła uwagę Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego w zaskarżonym postanowieniu, to należy wskazać, że postanowieniem z 18 października 2018 r. nie zostało wszczęte dochodzenie przeciwko konkretnie wskazanym radcom prawnym. Z treści postanowienia z 18 października 2018 r. o wszczęciu dochodzenia, a następnie z treści postanowienia z 31 stycznia 2019 r., sygn. akt GRD 11/2018, wynika bowiem, że dochodzenie dotyczyło ogólnie postępowania członków Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, które to postępowanie miało naruszać zasady obowiązujące przy załatwianiu spraw zwolnienia aplikanta z opłaty za szkolenie. W treści postanowienia o wszczęciu dochodzenia, jak także w treści postanowienia o umorzeniu tego dochodzenia, Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego nie wymieniła z imienia i nazwiska żadnego radcy prawnego, wobec którego miałyby być prowadzone dochodzenie. Konsekwencją tego było również i to, że postanowienie o wszczęciu dochodzenia nie zostało doręczone żadnemu z tych radców prawnych. Tym samym żaden z nich nie uzyskał wiedzy, że wobec niego miałyby być prowadzone na etapie dochodzenia postępowanie dyscyplinarne w związku z naruszeniem prawa tj. bezczynnością Rady Okręgowej przy rozpoznawaniu wniosku skarżącego z 4 sierpnia 2017 r. o zwolnienie z opłaty za szkolenie. Stąd żaden z tych radców prawnych uczestnicząc w podejmowaniu uchwały z 6 listopada 2018 r. nie mógł zasadnie przyjąć, że powinien podlegać wyłączeniu od udziału przy jej procedowaniu na podstawie art. 24 § 1 pkt 6 k.p.a.

Przewinienie dyscyplinarne można popełnić jedynie w sposób zawiniony, a postępowanie takie ocenia się, zgodnie z art. 1 § 3 k.k., według stanu z chwili popełnienia czynu. Zgodnie z art. 9 k.k. stosowanym na podstawie art. 74¹ pkt 2 ustawy o radach prawnych tradycyjnie wyróżnia się formę winy umyślnej, kiedy obwinionemu można przypisać zamiar bezpośredni (*dolus directus*), to znaczy kiedy ma chęć popełnienia przewinienia dyscyplinarnego lub zamiar ewentualny (*dolus eventualis*), występujący w sytuacji, gdy podmiot przewiduje możliwość popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i się na to godzi. Z drugiej strony wyróżnia się także formę winy nieumyślnej, w postaci lekkomyślności lub niedbalstwa. Można stwierdzić, że czyn popełniony nieumyślnie to czyn nieostrożny, zgodnie bowiem z przepisem art. 9 ust. 2 k.k. czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć. Informacyjnie można jeszcze wskazać, że w doktrynie prawa karnego wyróżnia się także formę winy kumulowanej, obejmującej winę kombinowaną (umyślno-nieumyślną) jak również konfiguracje winy umyślno-umyślnej oraz nieumyślno-nieumyślnej. W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego każde przewinienie dyscyplinarne może być co do zasady popełnione tak umyślnie jak i nieumyślnie. Przyjęcie takiego stanowiska ma swoje źródło w braku innych materialnoprawnych aspektów odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego na gruncie ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o radach prawnych. Ustawodawca nie zdecydował się na określenie, na wzór kodeksu karnego, części szczególnej, w której uregulowano by odpowiedzialność za poszczególne przewinienia dyscyplinarne. Można zatem przyjąć, że jest to zabieg celowy, iż przewinienia dyscyplinarne na gruncie ustawy o radach prawnych mają *de iure* mają charakter katalogu otwartego.

Przenosząc powyższe rozważania na stan rozpatrywanej sprawy nie sposób jest zasadnie twierdzić, że któryś z radców prawnych, którzy jedynie opisowo są wskazywani przez skarżącego, miałby popełnić w sposób zawiniony przewinienie dyscyplinarne w związku z jego udziałem w podejmowaniu uchwały z 6 listopada 2018 r., skoro nie ma żadnych materialnych podstaw do twierdzenia, że wobec nich zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne postanowieniem z 18 października 2018 r. i że mieli oni wiedzę o takim postępowaniu.

Stąd w ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego odmowa wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w tej sprawie była zasadna. W tych warunkach Wyższy Sąd Dyscyplinarny postanowił o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia wydanego przez Zastępcę Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego.